

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ
PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Zápis z druhého setkání Rady pro reformu vysokoškolského vzdělávání

25. února, 2010

Místo a datum konání: Praha, ČVUT, Rektorský salonek Akademické restaurace,
Thákurova 1, Praha 6, 16:00 hodin

Přítomni: prof. Ing. Rudolf Haňka, Ph.D., FEng. (předseda), prof. Ing. Jan Hálek, CSc., prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M., Ing. Zbyněk Frolík, prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc., Doc. Dr. Ing. Vladimír Kebo, prof. Ing. Karel Rais, CSc., MBA, Ing. Jiří Rusnok.

Omluveni: Doc. Ing. Marie Bohatá, CSc., Petr Kužel (zastoupen Zdeňkem Somrem), prof. Jan Švejnar, Ph.D., prof. Ing. Jiří Málek, DrSc.,

7. Zápis ze zasedání 15.1.2010

Zápis z 15.1.2010 byl schválen.

8. Záležitosti plynoucí ze zápisu

Mandát Rady je vypracován, ministryně jej vzhledem k pracovní vytíženosti a zahraničním cestám nestihla podepsat. Bude předložen na příštím zasedání Rady.

9. Vypořádání Závěrů expertů OECD a Bílé knihy terciárního vzdělávání týmem projektu IPn „Reforma terciárního vzdělávání“ (dále jen Vypořádání)

1. Sekce 1 - Rovnost šancí a financování (úvod Zbyněk Frolík)

Školné. Pokud bude někdy zavedeno, stane se tak nejdříve v řádu několika let. Rada proto jeho zavedení na minulém zasedání nedoporučila a nepovažovala za nutné se k němu vyjadřovat. Na základě popudu paní ministryně Rada otázku školného opět otevřela a v diskusi se shodla na následujících bodech:

- Školné nesmí být náhradou za státní prostředky.
- Přiměřené školné může fungovat jako stimulační pohon, motivující prostředek či ohodnocení poskytované služby.
- Příliš sofistikované systémy vybírání školného spíše odrazují, v praxi nejlépe fungují jednoduché a srozumitelné systémy. Vhodným vzorem by mohl být příklad existujícího systému stavebního spoření. Bylo by možné vytvořit podobný systém spoření na vzdělání. Stát by rovněž měl umožnit půjčit si na vzdělání a garantovat půjčky za studenty ze sociálně slabých rodin, handicapované studenty apod.

- Existuje větší shoda na zavedení přímého nízkého školného, než na zavedení složitějšího systému odloženého školného, které není motivační pro vysoké školy.
- Před zavedením jakékoli formy školného je nutné mít zavedený systém finanční podpory studentům, systém půjček. MŠMT takový systém připravuje a tým Jakuba Fischera bude požádán pro příští zasedání předložit chystaný materiál.

Odstranění věkové hranice 26 let. Rada se ve většině shoduje, že úplné odstranění věkové hranice 26 let pro státní podporu v systému terciárního vzdělávání není nejvhodnější alternativou.

Student v řádném studiu, který získá sociální výhody plynoucí ze zákona a různé produkty podpory, by v principu měl tuto podporu po vystudování vrátit zpět společnosti. Není důvod podporovat například osoby v důchodovém věku, které studují spíše z osobní záliby a u kterých je rozumné předpokládat, že společnosti podporu zpět vrátit nemohou a ani ji pravděpodobně neočekávají.

Cílová skupina lidí, které je třeba podpořit, jsou především osoby, které nikdy nestudovaly, jako například ženy, kterým odrostly děti a mají nyní čas si studiem zlepšit svoje pracovní příležitosti; dále osoby pracující v profesích, které vyžadují zvyšování kvalifikace; či studenti studující v doktorském prezenčním programu.

Rada doporučuje pro Českou republiku věkovou hranici prodloužit na 35 – 42 let (například ve Velké Británii je stanovena hranice pro získání výhod studenta 42 let a tento systém dobře funguje). Konečné stanovení věkové hranice v České republice je ponecháno na politickou diskusi.

Vyšší odborné školy. VOŠ se zaváděly v době, kdy vysoké školy neměly rozsáhlé bakalářské programy. V současnosti lze očekávat, že pouze malá část VOŠ se svými bakalářskými programy vstoupí do systému terciárního vzdělávání. Ostatní VOŠ se nebudou moci transformovat a budou nabízet kvalifikační studium po sekundárním vzdělávání, kde student získá lepší předpoklady pro trh práce.

Soukromé vysoké školy. Ve Vypořádání tým projektu navrhuje, aby soukromé vysoké školy měly podobnou podporu z veřejných zdrojů (normativ) jako veřejné vysoké školy. Rada s tímto názorem nesouhlasí a konstatuje, že kombinace veřejných a soukromých prostředků není optimální stav a je těžké si představit, že by SVŠ jako podnikající subjekty byly schopny splnit stejné podmínky jaké na VVŠ klade stát. Navíc se tento návrh jeví jako politicky neprůchodný.

2. Sekce 2- Struktura a diferenciací systému, akreditace a profesní dráha akademických pracovníků (úvod Zdeněk Jirásek)

Diferenciací systému terciárního vzdělávání. Celý systém je málo diverzifikován, což je nutné změnit. Kvalita a počet profesních bakalářských programů na vysokých školách se zlepšují, jsou ale stále nedostatečné, což vnímají zejména představitelé z businessu z jejichž pohledu jsou absolventi VOŠ často lépe připraveni pro praxi než absolventi bakalářských programů na vysokých školách. Rada souhlasí s názorem, že je třeba dokončit boloňský proces, který byl proveden v rychlosti a často nekvalitně.

Přístup k procesu akreditací. Rada souhlasí s názorem Vypořádání, že Akreditační komise hraje významnou roli a současně doporučuje, aby byly akreditovány některé jednotlivé instituce, nikoli obory. Interní kontrola kvality je jedním z bodů zdůrazňovaných Asociací evropských univerzit (EUA). Na každé vysoké škole by měla být vytvořena skupina lidí, která bude zodpovědná za daný obor na konkrétní instituci.

Financování magisterských a doktorských studentů dle výsledku instituce ve výzkumu a vývoji. Propojení financování na výzkum a vývoj v post-bakalářských programech by mělo být prohlubováno. Systém akreditací a financování VŠ by měl více diferencovat výzkumné vysoké školy. Rada s těmito doporučeními souhlasí.

Kariérní funkce v postupu v akademickém prostředí. Rada souhlasí s doporučením, že profesor má být také chápán jako funkční pozice a má být spojen s určitou (mateřskou) univerzitou. Proces udělování profesury by se měl zjednodušit a oprostit od formálního vyčíslování parametrů. Rakouský vysokoškolský zákon může být v řešení tohoto problému inspirací.

Financování doktorských programů. Autoři Vypořádání souhlasí s tvrzením OECD, že financování doktorských programů by mělo probíhat na základě předchozích výsledků ve výzkumné činnosti univerzit. Rada s tímto názorem souhlasí a současně doporučuje posoudit zda by financování doktorandů nemohlo být spojeno s financováním výzkumných grantů.

3. Sekce 3 – Vztah mezi státem a institucemi, řízení a samospráva institucí (úvod Karel Rais)

Rada souhlasí s názorem autorského týmu a zprávy OECD v definici převládajících problémů vysokého školství (těžkopádnost centrální správy, malá adaptabilita na změny ve vnějším prostředí, problém pravomocí a odpovědností, malá schopnost koncentrace zdrojů na klíčové projekty).

Rada pro terciární vzdělávání (RTV), akreditační komise, MŠMT. Jako řešení problémů je doporučen vznik RTV jako instituce, která by částečně fungovala jako poradní sbor či strategický orgán ministerstva. S tímto řešením se Rada neshoduje neboť RTV jako poradní orgán by v podstatě suplovala to, co je v pravomoci MŠMT a zbavovala by tak ministerstvo zodpovědnosti.

Řízení a samospráva. Za kritický nedostatek je považováno to, že složení a počet členů akademických senátů jsou nyní určovány vnitřním předpisem vysokých škol, stejně jako způsob voleb jeho členů. Reprezentativnost senátů se liší od instituce k instituci.

Rada souhlasí s nutností posílit roli a pravomoc rektorů, ale nesouhlasí s nutností podstatně měnit roli správních rad. Místo toho Rada považuje za důležité zlepšit reprezentativnost akademických senátů a propojit pravomoci AS s odpovědnostmi za jejich rozhodnutí. Velikost akademických senátů, jejich složení a způsob voleb by měly být stanoveny zákonem. Rakouský vysokoškolský zákon může být v tomto ohledu vhodnou inspirací.

Otevřenost univerzit. Reformní tým se rovněž shoduje s názory OECD v oblasti otevřenosti univerzit k okolnímu světu. V ČR obecně panuje obava z politických a komerčních zájmů na univerzitách. Experti OECD doporučují se inspirovat tzv. rakouským modelem. S tímto doporučením Rada souhlasí a současně konstatuje, že je třeba posílit vazbu na zaměstnavatele.

V široké diskuzi Rady se objevila řada cenných připomínek. Rada souhlasila, že je nutné zavést jasný model řízení a finanční zodpovědnosti. Není udržitelný stav kdy fakulty a děkanáty jsou finančně i právně nezávislé na rektorovi a centrálním řízení vysoké školy.

Rada konstatovala, že v oblasti mezinárodních joint master programů jsou současný vysokoškolský zákon a role akreditační komise v procesu kvality velmi nepružné a brzdí mezinárodní spolupráci. V tomto je rakouský model lepší a rychlejší než český.

10. Rakouský vysokoškolský zákon

Rada krátce porovnávala rakouský vysokoškolský zákon se současnou českou legislativou (zákon 111/1998 Sb. a jeho následné novely).

Jak uvedeno v předchozích bodech, Rada v průběhu tohoto zasedání velmi kladně hodnotila některé prvky rakouského zákona. Za další prvky systému vhodné k použití v České republice Rada považuje například dlouholetý smluvní vztah každé vysoké školy s ministerstvem o výši financování, spojený s cíly a záměry vysoké školy. Vnitřní řízení, volba rektora, jmenování profesorem, složení a role akademických senátů, složení a zodpovědnosti správní rady jsou podle názoru Rady rovněž vhodné pro české vysoké školy. Za další prvky rakouského zákona vhodné posouzení považuje Rada to, že nedovoluje členství ve více, než jednom z nejvyšších orgánů vysoké školy a rovněž to, že vznik nové jednotky v rámci univerzity je podmíněn vytvořením prostředků.

V závěru Rada konstatovala, že rakouské a české vysoké školství historicky vyšly ze stejných základů a mají mnoho společného a souhlasila, že by bylo vhodné se poučit z rakouských zkušeností a přiměřeně aplikovat rakouský model jak do celkové reformy vysokoškolského vzdělávání, tak i v rámci vnitřních předpisů vysokých škol.

Rada se rozhodla požádat útvar náměstka profesora Růžičky o posouzení legislativní formy a případných právních vazeb, které by vycházely z relevantních pasáží rakouského zákona, kdy by byly aplikovány v českém zákoně o vysokých školách. Současně bude požádán tým docenta Fischera na MŠMT o posouzení, které pasáže (kromě těch již zmíněných Radou) by bylo vhodné aplikovat na český vysokoškolský zákon.

11. Pozice soukromých vysokých škol

Rada v krátké diskuzi posoudila pozici soukromých vysokých škol. V zákoně o vysokých školách jsou pouze 4 paragrafy, věnující se soukromým vysokým školám a rovněž se na ně nevztahuje žádný předpis stanovující povinnost mít například senát či vědeckou radu. Toto je možné považovat za anomálii, nicméně Rada vidí problém v celém systému soukromých vysokých škol, na které se často hlásí studenti, kteří se nedostali na veřejné vysoké školy a často nestudují obor, který si původně přáli studovat.

Na druhé straně Rada konstatovala, že existuje řada SVŠ, které se svojí úrovní vyrovnají VVŠ a jejichž studenti mají velmi dobré uplatnění na trhu práce. Rada se rozhodla se statutem soukromých vysokých škol v této chvíli nezabývat.

12. Schválení nejbližších činností Rady

Rada se na svém příštím zasedání bude věnovat:

- Posouzení rakouského vysokoškolského zákona ve světle odpovědí z útvarů MŠMT
- Dalším aspektům reformy vysokého školství.

13. Data příštích schůzí

Další schůze proběhne dne 7.4. 2010 v 16:00 hodin v rektorském salonku VŠE.